

Василь Мадзігон, перший віце-президент АПН України,
доктор педагогічних наук, професор,
директор Інституту педагогіки АПН України
заслужений діяч науки і техніки України

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ ПЕДАГОГІКИ АПН УКРАЇНИ ТА ПОСТУП У ТРЕТЄ ТИСЯЧОЛІТТЯ

У статті висвітлюються питання розвитку науково-дослідного Інституту педагогіки Академії педагогічних наук України, за 80 років існування та вагомий виток його вчених у розвиток педагогічної науки, утвердження нових напрямків педагогічної думки, забезпечення розвитку освіти в Україні, входять в Європейський контекст.

Постановка проблеми. На межі тисячоліть цивілізація вступила в четверту стадію свого історичного поступу – постіндустріальну, інформаційну. На перший план знову виходять такі фактори суспільного розвитку, як освіта й наука, культура і виховання особистості. Високий професіоналізм, мовна підготовка, знання комп'ютерної техніки, реалістичний світогляд і моральні якості людини справедливо розглядаються нині як фундаментальні чинники прогресу. Оскільки вони виховуються через освіту, остання поступово, але дедалі впевніше виходить на передові позиції. Вклад в освіту – це вклад у розвиток людини, а відповідно – у розвиток суспільства, яке рухається у майбутнє дещо інакше, ніж сто років тому. Освіта і наука постають стратегічним ресурсом розвитку цивілізації. Засвоїти і використати цей ресурс на благо суспільства і держави – історичне покликання Інституту педагогіки АПН України.

Аналіз останніх публікацій. Добрі слова вдячності на адресу колективу Інституту педагогіки АПН України в дні 80-ї річниці від дня заснування були висловлені Міністром освіти і науки України С.М. Ніколаєнком, який відзначив, що за роки існування колектив Інституту продемонстрував високий рівень фахівців та інтелектуальної розробки й впровадження складних теоретико-педагогічних, методологічних, науково-методичних і дидактичних проблем української та світової педагогіки в усіх напрямках.

Усвідомлюючи освіту як найвищий національний пріоритет та основу гармонійного становлення особистості, зусиллями МОН і Інституту педагогіки розв'язанні складні питання

модернізації вітчизняної освіти, зростання її теоретичних та практично-педагогічних надбань з метою плекання нового покоління свідомих, талановитих і патріотичних громадян України XXI століття [1].

Президент Академії педагогічних наук, академік Василь Григорович Кремень зазначив, що Інститут педагогіки (Український науково-дослідний інститут педагогіки) має славу історію, яка тісно пов'язана із становленням і розвитком сучасної української педагогічної науки. Його учені зробили вагомий внесок у розбудову національної освітньої системи й освітянсько-педагогічної практики XX – початку XXI століття. За всяких історичних періодів вони були провідниками ідей національного виховання, зосередженості на інтересах дитини, проблемах її розвитку.

Основою модернізації сучасної української школи є наукові дослідження і розробки вчених Інституту педагогіки АПН України. Тільки за роки незалежності України колективом розроблено нові методичні засади пріоритетних напрямів розвитку сучасної педагогічної науки, створено нове покоління підручників, здійснено масштабні дослідження із впровадженням новітніх освітніх технологій. Центром і метою усіх інновацій є розвиток особистості, формування громадянина України, здатного жити і творити в умовах глобалізованого світу. Запорукою виживаності та якості здійснюваних в освіті реформ є високий професіоналізм та патріотизм наукового колективу Інституту педагогіки АПН України [2].

Значна кількість публікацій належать серед таких авторів, як М.І. Бурда, Н.М. Бібік, Н.Й. Волошина, М.С. Вашуленко, М.Д. Ярмаченко, Н.М. Туринська, Н.Г. Ничкало, О.Я. Савченко,

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ ПЕДАГОГІКИ АПН УКРАЇНИ ТА ПОСТУП У ТРЕТЄ ТИСЯЧОЛІТТЯ

О.В. Сухомлинська, Г.Є. Левченко, О.І. Пометун. У своїх монографіях, навчальних підручниках та посібниках вони досліджують новітні технології освіти, розкривають методи навчання, їх адаптація до сучасних умов ринкової економіки, враховуючи конкурентне середовище та потреби ринку праці в майбутньому.

Мета статті. Висвітлити питання розвитку Інституту педагогіки АПН України та досягнення у розбудові української педагогічної науки вченими, які у своїх наукових дослідженнях скеровують педагогічну науку до вимог сучасного ринкового середовища, на благо суспільства і розбудови держави на історичних традиціях, культури і високих професійних компетенцій підростаючого покоління учнівської і студентської молоді.

Виклад основного матеріалу. Нинішні умови вимагають виховувати молодь в дусі високої християнської моралі, духовності людського розвитку, етики спілкування, що вимагає від освіти ХХІ ст. – відродження людського в людині, вивершення її індивідуальності, розвитку свідомого і творчого ставлення до життя та духовного вдосконалення. Головною метою науки та освіти на початку нового століття є збереження культурних загальнолюдських і національних традицій, виживання людини, пошук нових форм життєдіяльності. Основні цінності нової епохи – збереження природи, мирне співіснування людей, їхнє фізичне і психічне здоров'я, життя у злагоді із собою та іншими, повнота реалізації особистісного потенціалу, підтримка різноманітності культур.

Висока динаміка трансформації нашого суспільства ставить перед педагогічною наукою нові нетрадиційні завдання. Це пояснюється тим, що система освіти і науки має не тільки постійно адаптуватися до соціально-економічної ситуації у державі, а й випереджати ці процеси, формуючи їх суть і кадрове забезпечення.

У попередні роки основну роль у розвитку держав і націй відігравали природні ресурси та фінанси, нині ж на перший план виступають умови розвитку людських ресурсів (так званий "людський потенціал"). На провідні позиції у світі виходять країни і народи, здатні забезпечити високий рівень освіченості, майстерності в усіх її проявах, готові до пошуку знань і нестандартних рішень.

Педагогіка і психологія повинні активно сприяти соціально-економічним реформам в Україні, створенню демократичного, соціально справедливого, економічно міцного суспільства,

де кожна людина може найповніше розвинути і реалізувати свої здібності, освітній, моральний і творчий потенціал. У розв'язанні цих глобальних завдань безпосередню участь беруть і науковці Інституту педагогіки АПН України. У ході науково-дослідницької розробки вчені інституту здійснили наступні наукові розробки:

- розроблено стандарти початкової освіти і Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти на основі гуманітаризації, гуманізації, інтеграції та розкриття його в нових програмах, підручниках і навчально-методичних посібниках;

- визначенно особливості переходу на 12-річний термін здобуття загальної середньої освіти й організаційно-педагогічні та дидактичні засади функціонування 12-річної школи;

- розроблено наукові принципи добору нового змісту освіти, визначення критеріїв та умов формування інваріантного та варіативного освітніх компонентів у початковій, основній і старшій профільній школах, державних вимог до рівня загальноосвітньої підготовки учнів;

- здійснено та індивідуалізацію навчально-виховного процесу;

- розроблено і впроваджено сучасні інформаційні технології навчання;

- вивчено та впроваджено вітчизняний і зарубіжний досвід педагогічних інновацій;

- розроблено та впроваджено у навчальний процес вивчення інтелектуальної власності у ВНЗ;

- опрацьовано нові педагогічні технології навчання, науково обґрунтованих нормативів діагностики й оцінювання результатів навчальної діяльності учнів;

- проведено дослідження змісту, форм і методів управління сучасною загальноосвітньою школою.

На найближчу перспективу одним з найвагоміших напрямків діяльності науковці Інституту педагогіки АПН України визначили науково-методичне забезпечення переходу української школи на оновлений зміст і 12-річний термін навчання. Насамперед завдяки зусиллям науковців Інститут педагогіки завершено навчально-методичне забезпечення переходу початкової школи на новий зміст. З усіх навчальних предметів підготовлено навчально-методичні комплекти (програми, підручники та навчальні посібники, дидактичний матеріал, методичні розробки) для учнів початкових класів.

З 2004 року розпочато роботу з формування змісту освіти для основної і старшої школи, його структурування на рівні навчальних предметів і курсів. Учені Інституту спільно з фахівцями МОН України розробили типовий навчальний план для

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ ПЕДАГОГІКИ АПН УКРАЇНИ ТА ПОСТУП У ТРЕТЄ ТИСЯЧОЛІТТЯ

основної і старшої школи з урахуванням Концепції профільного навчання, запропонували варіанти навчальних планів для певних профілів старшої школи, уклали низку навчальних програм, визнаних на конкурсних засадах і рекомендованих МОН до впровадження. Створено нові підручники для 5–6 класів, що перемогли у Всеукраїнському конкурсі.

Широкий спектр проблем розв'язано в дослідженні методик навчання деяких предметів. Зокрема, обґрунтовано методичні засади навчання української мови в 5 – 9 класах, спрямовані на пріоритетний розвиток в учнів умінь щодо різних видів мовленнєвої діяльності, ефективну реалізацію всіх змістовних ліній курсу української мови в їх органічній єдності. Розкрито особливості навчання мов етнічних меншин у загальноосвітній школі з урахуванням сучасних тенденцій лінгводидактики. Розроблено методику формування комунікативно-мовленнєвої готовності старших дошкільників до шкільного навчання. Визначено особливості формування змісту і методики навчання іноземних мов у 2 – 4 класах, методичні засади диференційованого навчання іноземних мов у початковій школі [3].

Нинішні умови вимагають кардинальних змін у системі економічної освіти. І першочергову роль у цьому повинні відіграти ліцеї, коледжі, школи, гімназії, які покликані не тільки дати кожному учневі суспільно необхідний рівень знань, ознайомити з багатством національної культури, й знання з основ економіки, підприємницької діяльності, менеджменту і маркетингу. Науковцями Інституту педагогіки із залученням фахівців із університетів було розроблено навчальну програму і підручник “Основи економічних знань”, який рекомендований МОН України як базовий для учнів 10 – 11 класів і використовується у навчальному процесі молоді загальноосвітніх закладів.

Проведена певна робота з формування дидактичного забезпечення суспільствознавчої освітньої галузі та предметів естетичного циклу. Підготовлено відповідні навчальні програми, підручники і методичні посібники. Обґрунтовано принципи добору і структурування змісту шкільних курсів історії, концептуальні засади шкільного підручника з історії нового покоління, застосування методів і прийомів навчання, адекватних його змісту.

У природничо-науковій галузі обґрунтовано і змістовно реалізовано психолого-педагогічні основи формування цілісної природничо-наукової картини світу в учнів загальноосвітньої школи, визначено принципи добору і структурування

змісту предметів природничо-наукової галузі з урахуванням трирівневого їх вивчення у старшій школі, забезпечення наступності у процесі їх вивчення в середній школі і професійно технічних навчальних закладах (ПТНЗ), здійснено відповідне навчально методичне забезпечення вивчення курсів фізики, хімії, біології, географії.

Останнім часом вибудовано цілісну методологію модернізації системи освіти в Україні на гуманістичних засадах людино-центризму, що зумовлює розвиток особистості як головної цінності суспільного процесу. Обґрунтовано філософські засади та соціальні чинники змін в освітньому просторі України з урахуванням глобалізації процесів і технологій, що відбуваються у сучасному освітньому просторі й вимагають пріоритетного розвитку освіти і науки в Українській державі.

Інститутом педагогіки АПН України зроблено чимало. Проте попереду ще велика і копітка праця щодо розв'язання цілого ряду першочергових завдань, які ставить перед педагогічною наукою перехід загальноосвітньої школи на нові структуру, зміст і термін навчання, а одночасно продовження навчання у ВНЗ, що є безперервним процесом освіти і набуття високих професійних компетенцій випускника навчального закладу до галузей діяльності в суспільстві [4]. До проблем, які можна згрупувати у такі напрямки і їх слід обґрунтувати, дослідити щодо розробки нової парадигми освіти, яка, на противагу традиційній раціоналістичній, розглядала б освіту, її зміст як необхідну умову для особистісного самовираження людини. Мету і суть освіти потрібно вбачати у тому, щоб допомогти учневі відкрити в собі те, що в ньому уже закладено, а не навчати того, що кимось придумано раніше, апріорно.

Варто зазначити, що навчання за своєю суттю передбачає створення умов для розвитку особистості, тому будь-які його форми є розвивальними, особистісно орієнтованими. Проте залишається нерозкритою в освітньо-виховному контексті проблема формування в молоді морально-етичних цінностей в умовах ринкової економіки. Між соціальними категоріями демократії (цінностями) та економічної ринковою системою завжди є суперечності. Це не проблема формування економічної грамотності фахівця, що закінчує навчальний заклад, вона є суто педагогічною і психологічною, оскільки вимагає створення методології формування громадянина, який має всебічні цінності, що дають можливість йому вільно орієнтуватися в сучасному мінливому конкурентному ринковому

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ ПЕДАГОГІКИ АПН УКРАЇНИ ТА ПОСТУП У ТРЕТЄ ТИСЯЧОЛІТТЯ

середовищі й бути успішним на своєму життєвому шляху, враховуючи і діяльність на міжнародному ринку.

Розробляючи нову науково-педагогічну стратегію, слід відповідати на запитання, як розуміти особистість, де шукати джерела її розвитку в сучасній ринковій системі господарювання – яка є однією з головних елементів складної системи господарювання, освіти і розвитку науки, в якій тісно взаємодіють ринковий механізм, численні регулюючі інститути економічної системи, включаючи систему безперервної освіти, функціонування якої великою мірою залежить від стану суспільної свідомості (культури), правовідносин, ідеології, що безпосередньо впливає на вивчення економічних дисциплін. Із цією метою науковцями Інституту педагогіки АПН України досліджуються проблеми міжнародного маркетингу. Варто констатувати, що за весь період української незалежності ні в кого не виникає сумнівів, що Україна як держава відбулася. Наша країна є однією з найбільших держав Європи, вона має багату сировинну базу, великий виробничий потенціал, значні науково-технічні можливості. А проте ступінь їх використання в умовах переходу від командно-адміністративної до сучасної ринкової економіки ще вкрай низький. І це поки що не дозволяє нашій молодій державі забезпечити гідний рівень життя більшості своїх громадян і посісти відповідне їй можливостями місце у світі. Проблеми, які виникли в економіці України перехідного періоду, викликані, найперше, тією спадщиною, яку ми отримали від “старого світу”, – командно-адміністративною системою господарювання, а також марксистсько-ленінським підходом до економічної освіти. І в наслідок – формування фактично утриманських принципів життя, прагнення без праці одержувати все нові блага, стандартне єдине мислення і, особливо, зрівнялівка [5, 7].

Традиційна освіта зосереджує свою увагу на найефективніших способах засвоєння учнями різних видів знання, сповідуючи лінійний характер навчання (без можливості повернутися назад і розглянути ту саму проблему, але на вищому рівні), а також на розв’язанні завдань практичної адаптації молоді до наявних соціальних умов із застосуванням відповідних освітніх механізмів. Адже у найближчій перспективі для суспільства буде характерним тип людини, особистісну сутність якої становитиме позитивне ставлення до самої себе й іншої людини, до праці, сім’ї, надбань матеріальної і духовної культури, до Вітчизни, до людства, до планети Земля.

Крім того, на безпосередніх учасниках освітнього процесу (учнях, вчителів та студентах і викладачах) тією чи іншою мірою позначаються гіпернавантаження, стресогенність, зміни від конкуренції, що відбуваються в сучасному суспільно-політичному, соціально-економічному житті країни. Насамперед це такі проблеми глобалізації:

- зростання інформаційних потоків (Internet);
- інтеграційні процеси (інтеграція в Євросоюз);
- погіршення екологічного стану навколишнього середовища;
- незадовільна демографічна ситуація (низька народжуваність);
- зростання маятникової міграції населення, в тому числі студентів, кваліфікованих трудових ресурсів;

- експортна (імпортна) квота – відношення експорту (імпорту) країни до валового внутрішнього продукту (ВВП). Вона характеризує рівень відкритості національної економіки.

Тому переорієнтація на методологію особистісно орієнтованого навчання, а саме на синергетичну парадигму, є природним результатом тих змін, що відбуваються як в Україні, так і в усьому світі. Пріоритетами для цієї освітньої парадигми є такі:

- визначення першорядності процесу пошуку (установлення кожним істини), залучення учні до процесу пошуку (особливого значення набуває індивідуальне, суб’єктивне знання, яке має свого автора);
- цінність співпраці (навчально-виховний процес має бути побудований як діалог або полілог і багатий на імпровізації);
- орієнтація на процес навчання (важливі не тільки результати, а й процес досягнення самостійно поставленої мети);

Вчитися треба, по-перше, для того, щоб знати, по-друге, щоб діяти, по-третє, щоб співпрацювати з іншими, по-четверте, щоб жити. Найбільш перспективним у європейській вищій освіті (ВО) є так званий Болонський процес, започаткований у травні 1998 р. Під час святкування 800-річчя Сорбони [6].

До необхідності створення Європейського простору вищої освіти існують два протилежні підходи: романтичний – висловлений, зокрема, президентом Європейської комісії Романо Проді, і песимістичний – сформульований відомим польським дослідником вищої освіти М. Квієком.

Романо Проді підкреслив, що європейська ВО повинна стати у світі найпопулярнішою. Її конкурентна позиція має підвищуватися не через

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ ПЕДАГОГІКИ АПН УКРАЇНИ ТА ПОСТУП У ТРЕТЄ ТИСЯЧОЛІТТЯ

копіювання американської освітньої моделі, а через збагачення розмаїття систем ВО ("Idea dell' Europa" Rome: II Mulino, 1999).

М. Квіск – навпаки, вважає, що "об'єднаній Європі не потрібні вузько національні університети; метою викладання та досліджень стає скоріше уніфікація, ніж ізоляція специфічних національних традицій".

Проявами цього є різні форми транснаціональної освіти, зростаюча кількість приватних, корпоративних ВНЗ. Тому йдеться про необхідність шукати баланс цілей як у загальноєвропейському, так і в національному вимірі. Головним є підвищення конкурентоспроможності ВО: мобільності студентів, викладачів, дослідників, адміністративного персоналу європейських вищих навчальних закладів (ЄВНЗ), здатності випускників до працевлаштування в умовах конкурентного ринку праці [7, 112 – 113].

Зазначимо також, що сучасний шкільний підручник, а тим більше підручник, майбутнього, має бути більш-менш розгорнутою моделлю навчального процесу, яка передбачає активну роль самого учня, залучає його до процесу не лише оволодіння – засвоєння, а й активного самонавчання. Ця функція підручника повинна проявлятися багатопланово у всіх його елементах: у доборі змісту навчального матеріалу, побудові методичного апарату та апарату орієнтування, ілюстраціях тощо.

Назріла потреба спрямувати зусилля на з'ясування дидактичних можливостей комп'ютерних засобів навчання на різних етапах засвоєння змісту освіти, виявлення ефективності різних моделей навчання з використанням інформаційних і телекомунікаційних технологій, проектування цілісних комп'ютерних систем навчання.

Аналіз підручників і навчальних посібників, виданих вченими Інституту педагогіки АПН України, дає підставу стверджувати, що в них, як правило, вдало розв'язується питання диференціації способів розгортання матеріалу, єдності змісту й апарату засвоєння (системи допоміжних завдань, змістово-логічні, структурно-функціональні зв'язки, апарат орієнтування тощо), структури й логічної організації навчального матеріалу.

Слід відзначити потребу в розв'язанні добору ілюстративних засобів, повноті реалізації їх функцій (пояснення, конкретизація, фіксація узагальнень, запам'ятовування, створення проблемних ситуацій тощо) як джерела позатекстової інформації, спрямованої на збагачення пізнавального процесу. Тому в кожному конкретному авторському задумі стосовно добору ілюстративних засобів особливу

увагу потрібно приділяти тим, які розвивають творчі можливості учнів, а не лише виконують допоміжну роль.

Усе викладене вище дає багатий матеріал для дидактичних узагальнень, щоб заповнити прогалину, пов'язану з браком сучасних фундаментальних досліджень проблем підручничознавства.

Однією із проблем, що стоїть перед Інститутом педагогіки АПН України є створення науково обґрунтованих нормативів діагностики та оцінювання навчальних досягнень учнів. Найважливішими в цьому контексті є такі завдання:

- розробити загальні підходи до оцінювання досягнень учнів у кожній освітній галузі знань;
- створити систему державних тестів і спеціальних завдань для підсумкового й поточного контролю якості підготовки дітей у різних типах шкіл, для діагностики готовності молоді до навчання, діагностики та добору здібних з тих чи інших шкільних предметів учнів, а також корекції відхилень у розвитку підростаючого покоління.

До першочергових проблем належать наукове обґрунтування та конкретизація поняття "якість освіти", опрацювання принципів і методик вимірювання навчальних досягнень учнів і студентів, порівняльної оцінки рівня освіти в українській і зарубіжній школах. Має бути також вироблена чітка система об'єктивних критеріїв оцінки ефективності і якості роботи навчальних закладів різних типів та форм власності.

Отже, початок ХХІ століття спонукає педагогічні системи світу: по-перше, зберігати свої історичні традиції розвитку культури, науки, і освіти; по-друге, до інтернаціоналізації і міжнародної інтеграції науки та освіти, зокрема в напрямках педагогіки, економіки, права, комп'ютерної техніки, фізики, філософії та інших курсів навчання як єдиного цілого для всіх країн Європи чи інших континентів. Це відбувається у сфері спільних підходів до розвитку особистості, системи, змісту, методів, засобів, форм навчання, в тенденціях реформування освіти та розвитку і формування високих професійних компетенцій у випускників навчальних закладів [8, 463].

Висновки. На початку нового століття в усіх європейських країнах і країнах інших континентів особливо актуальною стає проблема розвитку особистості і освіти як непевного процесу, в якому діють різні структурні та системні фактори. Напрями розвитку освіти у світі різні. Але їх об'єднує одне – підготовка особистості до сучасних умов господарювання, виховання молоді на культурі кожного народу, на

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ ПЕДАГОГІКИ АПН УКРАЇНИ ТА ПОСТУП У ТРЕТЄ ТИСЯЧОЛІТТЯ

історичних традиціях, у яких сконцентровано самостійний стиль мислення, світосприйняття, норми поведінки, особливі творчі орієнтири, формування у майбутніх випускників ВНЗ високих професійних компетенцій відповідно до розвитку суспільства кожної країни зокрема.

Розвиток освіти є широкомасштабною програмою країн Європейського Союзу і України. Вона розрахована на зростання потенціалу вищої освіти, підготовки молоді до умов ринкової економіки, співробітництва між університетами країн, на трансформацію навчальних планів, реформування структур вищих навчальних закладів, на спільну розробку теоретико-методичних засад формування у майбутніх випускників навчальних закладів високої якості освіти, знань, орієнтованих на відповідність вимогам ринкової економіки.

1. Ніколаєнко С.М. Міністерство освіти і науки України. – К.: Педагогічна думка. – 2006. – С. 5.

2. Кремень В.Г. Академія педагогічних наук

України. – К.: Педагогічна думка. – 2006. – С. 6.

3. Мадзігон В.М. Інститут педагогіки АПН України. – К.: Педагогічна думка. – 2006. – 458 с.

4. Мадзігон В.М. Проектування освітнього середовища майбутнього. // Молодь і ринок. – №3 – 4 (26 – 27). – 2007. – С. 5 – 10.

5. Мадзігон В.М., Вачевський М.В., Левченко Г.Є. Основи економічних знань 10 – 11 клас. Підручник. – К.: Центр навчальної літератури. – 2004. – 536 с.

6. Сбруєва А. Болонський процес: пошуки шляхів підвищення конкурентоспроможності європейської вищої освіти. Шлях освіти. – 2002. №1. – С. 18.

7. Михасюк І.Р., Мальський М.З. Основи глобальних економічних відносин. Навчальний посібник. Львівський національний університет ім. Івана Франка. – Львів “Українські технології”. – 2003. – 192 с.

8. Вачевський М.В. Маркетинг: Формування професійної компетенції. Підручник. – К.: ВД “Професіонал”. – 2005. – 512 с.

80

Років

В КОЖНІЙ ФРАЗІ – ДУМКА

АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ

“Ученість – єдине, що в нас божественне та безсмертне; найбільші переваги, якими обдарована людська природа, це розум і душа”.

“Існує єдина насолода в житті – навчатися!”

“Завдання вчителя підвести учня до усвідомлення його задатків і сил та пробудити в ньому високу зацікавленість, яка б давала йому силу любові до наук, до духовності та краси”.

“Учітесь, брати мої, думайте, читайте”.

Тарас Шевченко
Пророк України

“Мій Боже милий, як то мало
Святих людей на світі стало”.

Тарас Шевченко
Пророк України

“Знання це – сила, а сила це – знання”.

Френсіс Бекон
англійський філософ

Плутарх з Херонеї
давньогрецький письменник, філософ

Франческо Петрарка
італійський поет

Герман Гессен
німецько-швейцарський письменник

80